

ШТУРВАЛЬНА

Пшеницями вітер
Над полями лине,
Де бригади юних
Піднімають шквал.
Там вона між ними
Принагнула спину,
Як моряк звиятно
Взяла за штурвал.

У борні з дороги
В тумани не зверне.
Вчора безпритульна.
Нині — комбайнер.
Дай на повний „хедер“,
Щоб каскадом зерно...
Дівчино бурунів,
Мій колгоспний нерв.

І пливуть комбайни
В пшеницях пологих.
В комбайнерів лица,
Як степовий май.
Ніби сон-штурвальній
Пройдені дороги...
Чує владний голос:
— „Гей, наддай, наддай“!

А в горі пропелер
У борні з туманом
Рве, шматує хмари
Кресле сонця зір.
І штурвальних пісня
Лине спілим ланом
Океанить радість
Б'є за косогір.

СОНЦЕ

П'ЄСА НА 3 АКТИ, 7 ЕПІЗОДІВ¹

ДІЄВІ ОСОБИ

Остап Павленко (Яструбиний Кіготь) — піонер, романтик.
 Сашко Жегульов — піонер з дитбудинку, колишній безпритульний.
 Олдан (Олесь Данилович) — директор санаторія, старий комуніст.
 Рита — його вихованка, піонерка, всіх жаліє, а найбільше Сашка Жегульова.
 Людина з однією ніздрею.
 Чарлі Макуха — піонер.
 Василюк — квасолюк, — ланковий.
 Гаврилко — сумрач.
 Йоган Вайс — німецький хлопчик, щойно прибув у Радянський союз.
 Івась Мамченко — ланковий.
 Андрійко — піонер, комсомолець член партії, він же секретар санаторійного партосередку.
 Ігор — піонер, син бухгалтера.
 Валер'ян — гладкий піонер.
 Олімпіада Євтихіївна Гудзик — його мати, Лохвицька обивателька.
 Представник розшуку.
 Піонери, Бойскауты.

Місце дії — дитячий санаторій у Криму

¹ Вищий Репертуарний Комітет НКО цю п'єсу дозволив до вистави 5-X 1933 р. за № 7735.

АКТ ПЕРШИЙ

ЕПІЗОД ПЕРШИЙ

Двір санаторія „Сонце“ спускається в море. Серед двору—шогла, зі спушеним прапором. З моря підводиться червоне сонце. Десь брєвить пісня. Не пісня — мотив.

1

Входить Гаврилко сурмач, грає зорю. З піснями наближаються до лінійки піонери. Входить Чарлі Макуха.

Чарлі. Гаврилу трубочеві мій піонерський рот-фронт! Виходить, ми з тобою тільки перші хоробрі?..

Гаврилко... Мільйон підпирає нас! Чуєш, ген наближається? А ти чого не з ланкою?

Чарлі. Ланка моя ще десь полощеться...

Гаврилко. То ти невмиваний прийшов? Ага, боїшся, щоб шкіра на лиці не амортизувалася? Я, як член санітарної комісії...

Чарлі. Ша, ша, ша, сурмачу! Можеш пересвідчитися. Глянь: ще й чуб не висох, а ось і краб. Бачиш? Я вже скупався й краба встиг упіймати, доки вони повставали... Так що будьте спокійні, члене санітарної комісії Гавриле.

Гаврилко. Скупався, тоді нічого. Тоді гаразд. А то я б...

Пісня вже зовсім близько.

Чарлі виструнчується Парад приймаю я! Рівнятися на лі-во!

2

Строєм входять піонери

Василинка. Ти вже тут, Макухо? А ми думали, що ти спиш — бігали шукали під ковдрою... Де ти завіявся був?

Чарлі. Дозвольте доповісти, товаришко ланкова! Ходив купатися й ловити чорноморських крабів.

Василинка. Щоб це було востанне! Що за недисциплінованість? Через таких, як ти, наша ланка ніколи прапора не піднесиме. Так і поїдемо додому.

Чарлі. Більше не буду Василинко-квасолинко! Але ж сонце бачиш яке! Хіба влежиш? Треба ухвалити, щоб раніше підводиться. Годині о четвертій...

Валер'ян підходить. А спати коли будемо? Ніч і так маленька... Мені мама казали...

Чарлі. А, це ви товаришу премійований! Що ж так запізнилися? Не виспалися? Ну, як ваша нежить? Минулася?

Валер'ян. Минає...

З гурту. Він позавчора телеграму матері послав. Мовляв, тяжко захворів.

Чарлі. А якже! Поправляйся, синку — казала йому мама, а він захворів... Ну, як Валер'яно, поправився?

Ігор. За тиждень на 883 грами. Я вчора важив.

Чарлі. Ну, гладшай, гладшай, Валер'яно. Виконуй маминого наказу.

Василинка. Валер'яно, ставай сюди! Що ти ходиш, як не живий!

Валер'ян. Поправляйся синку, казали мені мама. Не бігай...

Василинка. Ото горе! Ну, ставай. Чарлі, а ти чого там виглядаєш? Тобі особливого запрошення треба?

Чарлі. Одну хвилинку, квасолинко. Дай ось гідно зустріти червоношкірого брата, лицаря прерій, грозу санаторійних жаб і кажанів — Остапа Яструбиного Кігтя низько вклоняється.

3

Входить Остап, заспаний, з великим луком і стрілами

Остап. Чого придурюєшся, блідолиций брате, завойовнику одного з половиною краба. Хочеш накликати на себе гнів Ястребиного Кігтя? Спробуй!

Чарлі. О ні, червоношкірий лицарю! Дозволь презентувати тобі сьогоднішню мою здобич, цього краба — гіганта, сина прибережних камінців Чорного моря.

Остап. Справді краб! Де ти його дістав? У рибалок вивпросив?

Чарлі. Ні, ввіймав власноручно! А як твоє вчорашнє полювання на кажанів?

Ігор. Вибив тільки одну шибку, завдав збитку санаторію тільки на три карбованці сорок сім копійок...

Остап. А хіба я хотів? Скажи, хотів я вибити?

Василинка. Припинити пісні! Шикуйсь! Гаврилку починай!

4

Сурма. Підходить Андрійко й Олесь Данилович

Андрійко. Ну, товариші, всі вже прийшли?

Голоси. Усі.

Рита. А Сашка немає...

Василинка. Справді, де це Жегульов?

Чарлі. Спитайте в Рити.

Мамченко. Ти, Рито, не знаєш — де він?

Рита зашарівшись. Відки я мушу знати? Що я за ним стежу?

Мамченко. Може стежиш, а може й ні...

Чарлі. У вас же дружба...

Рита. Ну, й дружба, що ж з того! Та он він іде, Сашко ваш...

Входить Сашко Жегульов.

Андрійко. Ти пізніше не міг прийти?

Сашко похмуро. Не міг. А шьо?

Андрійко. Як що? Що за запитання? Ти підриваєш дисципліну...

Мамченко. То його одновіздрий навчив. На пляжі.

Сашко. Тебе це не стосується, малюток!

Олдан. Годі, хлоп'ята! Андрійку, починай.

Чарлі. Тепер уже напевне всі є, раз Сашко й Остап тут.

Андрійко. Ланкову лінійку для дачі завдань на день вважаю відкритою.

Олдан. Ланковий першої ланки, за справу Леніна будь наготові!

Мамченко. Завжди наготові виходить наперед, до шогли. Рапортує перша ланка. У ній налічується 12 піонерів, прибуло на лінійку 11, один легко хворіє і зараз у лікаря; учора ланка вивчала постанову ЦК партії про школу й робила екскурсію-прогулянку до генуезьких руїн, з поясненнями аспіранта геолога. Були випадки порушення дисципліни й санаторного режиму. Остап Павленко—Ястребиний Кіготь не був на мертвій годині, після 9-ої години вечора замість спати стріляв кажанів, а замість кажана вистрелив у вікно й розбив його. Валер'ян Гузик, він же премійований, відмовився йти на екскурсію...

Валер'ян. А як мені мама казали...

Чарлі. Поправляйся синку!..

Олдан. Тихше, хлоп'ята! Не заважайте. Рапортує Івасю.

Мамченко. Більше нічого... Ага, ще ми видали стінну газету разом з іншими ланками. Іде не своє місце.

Олдан. Ланковий другої ланки, за справу Леніна будь наготові!

Василинка виходить наперед. Завжди наготові! Рапортує друга ланка піонербази імені 14-тиріччя Жовтня. В ланці налічується 16 піонерів, на лінійці є всі, хоч Сашко Жегульов і спізнився...

Сашко спльовує. Ну, й шьо, як спізнився? Скажіть, яка важність.

Василинка. Прошу не перебивати. Що значить, яка важність? А дисципліна, забув? Ти все ще думаєш, що ти безпритульний. Погано тебе виховують у дитбудинку...

Андрійко. Товариш Жегульов, прошу не заважати.

Олдан. Не відхиляйся, Василинко! Рапортує далі.

Василинка. А що ж він... прямо, як безпартійний...

Сашко. Партейна обізвалася! Подпольщиця з дев'ятьсот чотирьохтис'ячного року.

Андрійко. Вона хотіла сказати, як неорганізований...

Василинка. Нуда. Як неорганізований. А ще піонер...
Олдан. Годі переговорюватися. Кінчай Василинко рапорта.
Що ви вчора робили?

Василинка. Він мене оплутав, цей Жегульов... Учора ми теж вивчали постанову партії про школу й ходили до генуезьких веж. Наша ланка художньо оформила стінгазету — написали заголовок, оздобили малюнками. По-рушував дисципліну тільки Сашко. Він не спав у мертву годину, а знову був на пляжі з якоюсь людиною, що в неї тільки одна ніздря...

Андрійко. Усе?

Василинка. Ну, й усе. Що ж іще говорити? Як він мене сплутав... хоче йти.

Андрійко. Почекай! Через те, що кращий вожатий пішов на вокзал зустрічати німецького хлопчика, сьогодні даватиме завдання на день сам завідувач санаторія. Слово має Олесь Данилович. До Василинки, тихо. Сьогодні ваша ланка підносить прапора. Доручіть підняти Сашкові. Так ухвалив Олесь Данилович. Говорить щось Василинці на вухо. Та спочатку заперечує, а потім, згоджуючись, киває головою.

Олдан. Ребята! Ви приїхали сюди з різних кінців України для того, щоб наснажитися здоров'ям і силою, які вам потрібні, щоб успішно вчитися в школах, виховуватися на хороших людей, будівників і учасників соціалізму... Тож, найголовніше ваше завдання і вчора, й сьогодні, й завтра, є гартувати здоров'я, набиратися сил. Для цього найкращий помічник — сонце, вода й повітря. Але їх треба використовувати вміло, за вказівками лікарів...

6

Підходять і мовчки стають — Йоган та старший вожатий Вася.

Олдан. Треба суворо додержувати режиму санаторія. Ударники в школах і піонерзагонах повинні бути ударниками гартування здоров'я тут, у санаторії. Хто краще поздоровшає, зміцніє і фізично розвинеться, той і є кращий ударник санаторія.

Чарлі. Валер'янка тут поставить рекорда.

Голоси: — Той на це ударник!

— Йому мама казали...

— Він у їдальні, отам ударник!..

Валер'ян. Чого вони в'януть? Мені мама казали...

Андрійко. Тихше, товариші!

Олдан. Тихше хлоп'ята, не можна ж так. Валер'ян справді ударник санаторія, він поправляється дуже швидко...

Ігор. За тиждень набрав 883 грами...

Олдан. На нього треба рівнятися, але не зовсім. Бо Валер'ян робить мало рухів і набирає тільки вагу, а не міцніє загалом. Треба, щоб міцнів увесь організм, гартувався до життєвих бур і негод. З рапортів видно, що в нашому санаторії є два злісні порушники дисципліни. Це Остап Павленко і Сашко Жегульов. Ланки мусять узяти цих хлопців на буксир і допомогти їм стати зразковими піонерами, бо вони обое є по суті хороші хлопці тільки дещо розбещені...

Чарлі. Їм допоможеш... Кому, Сашкові Жегульову?

Андрійко. Чарлі Макухо, закликаю тебе до порядку.

Олдан. Отже, перевиховати Остапа й Сашка ваше ударне завдання на найближчі дні. Крім того, сьогодні в ланках опрацюйте тему, хто такі бой-скаути. А тепер, я познайомлю вас з німецьким хлопчиком, сином закордонного спеціаліста, який тільки кілька тижнів, як прибув з Німеччини... Як твоє прізвище, хлопчику?

Йоган. Йоган Вайс.

Олдан. Отже, ви маєте нового товариша, що разом з вами відпочиватиме, Йогана Вайса. Привітаймо його гаслом німецьких робітників. Рот-фронт, ребята!

Всі:— Рот-фронт! Рот-фронт! Рот-фронт!

Йоган розгублено. Гутен морген!.. Гут морген. Я не рот-фронт. Я ніхт польшевік. Рот фронт іст дойче польшевік. Я ніхт польшевік.

Ніякова павза

Чарлі. То, може, він фашист?

Йоган. Найні! Ні! Я ніхт фашист. Я... я ніхто!

Мамченко. Як так ніхто? Ти за кого?

Василинка. Ти за буржуїв, чи за нас, за пролетаріат?

Валер'ян. Мені мама казали, що німці буржуї.

Йоган. Я ніхт буржуй. Я... майн фатер іст майстер. Металюрг!

Мамченко. Майстер?.. А чого ж ти тоді не піонер?

Олдан. До порядку, ребята! Йоган поживе з вами і буде піонером. Я в цьому певен. Проте, вам доведеться добре над ним попрацювати.

Голоси:— Попрацюємо-попрацюємо, Олесею Даниловичу!

— Попрацюємо!

— Ми з нього такого лєнінця зробимо!

Олдан.— От і добре. Ну, кінчаймо лінійку. Яка ланка сьогодні заслужила підносити нашого прапора?

Андрійко. Друга ланка, ланковий Василинка Кононенко. Має найкращі показники.

Василинка. Прапора підносить від імені нашої ланки піонер— Сашко Жегульов.

Сашко неймовірно. Я?

Голоси:— Сашко?

— Жегульов підносить прапора?
— Ми протестуємо!
— Як же це так?

Василинка. Так, так. Наша ланка певна, що Сашко Жегульов стане кращим ударником і через те доручає йому високу честь підносити прапора.

Андрійко. Загін, струнко!

Музика грає марш. Сурма. Сашко розгублено ступає до щогли й підносить прапора.

Олдан. Ну, ребята, лінійку скінчено. До боротьби за безкласове суспільство, будьте напоготові!

Всі:— Завжди напоготові!

Валер'ян намагається вийти ближче до лаштунків.

Андрійко. Рушаємо снідати.

Чарлі. Держіть! Держіть Валер'янку!

Голоси:— Премійований, куди?

— Бачите, який ударник!

Василинка. Валер'яне, зараз же йди на місце! Снідати йдемо строем.

Чарлі. Ач, який! Як на екскурсію, то ноги болять, а в ідальню манджурським експресом мчить!

Валер'ян. А як мені мама казали...

Андрійко. Давайте пісню!

Хтось починає пісню, загін підхоплює й виходить

7

На сцені Олдан, дядя Вася, Йоган і Чарлі.

Олдан. А ти, Чарлі, чому відстав?

Чарлі. Я ось... запитати хочу. Оцього...

Олдан. Йогана? Що ж ти хочеш у нього запитати? Ну, знайомтесь.

Чарлі. Чарлі Макуха!

Йоган. Йоган Вайс! У нас в Дойчланд теж є Черлі.

Чарлі. А Макуха?

Йоган. Макуха? Найн. Ніхт макуха.

Олдан. Відки ти, хлопчику, українську мову знаєш! Невже тут встиг навчитися?

Йоган. О, найн... Я знав українше шпрахе там... Берлін!

Вася. Він мені розповідав, що в них у Берліні був двірником якийсь петлюрівський отаман. Він і навчив його розмовляти по нашому.

Йоган. Я, я, Гер Варяницяф!

Олдан. Варяниця?.. Варяниця. Ніби десь чув я таке прізвище...

Варяниця. Ну, та грець з нею. Щож ти хотів запитати в Йогана, га, Чарлі?

Чарлі вагається. Та...
Олдан. Говори, не соромся!
Йоган. Ну, Чарлі. Я буду відповідати. Говори!
Чарлі. Ти сам... у Берліні жив?
Йоган. Я, я! В Берліні, фрідріхштрассе.
Чарлі. А ти... Ти Чарлі Чапліна бачив?
Олдан. Он що ти хотів. Сказано майбутній актор!
Йоган. Чарлі Чапліна? Комік?
Чарлі. От, от. Бачив?
Оган. Бачив. Скільки разів! Якже бачив.
Чарлі захоплено. Живого?
Йоган. Найн. Ніхт живого. У кінематограф.
Чарлі розчаровано. В кінематографі!.. Я думав ти живого бачив.
Олдан. Де ж він міг його бачити живого, Чарлі? Чаплін же в Америці живе. Ти погано знаєш кіногеографію. До Йогана. Він у нас теж комік, кіно-актором збирається бути. Його батько в кіно за механіка працює, через те й назвав його в честь Чапліна Чарлі. Ну, ходімте снідати, а там і спати. Заморився, Йогане, з дороги?
Йоган. Я, я заморився! Зер заморився.

Рушають. Йоган шкутильгає.

Олдан. А чого це ти, Йогане, кульгаєш?
Йоган. Упав! Большевік перечебив.
Олдан. Більшовик?
Вася. То його безпритульний якийсь перечебив, поки я ходив за речами.
Олдан. А! То при чому ж тут більшовик?
Йоган. Як? Хіба то не большевік? А мені гер Варяницяф сказав, що у вас тут усі большевіки!

ЕПІЗОД ДРУГИЙ

1

Морський пляж. Нещадно пече цитринове сонце.
Сашко й Остап пляжаться. Обабіч вудить рибу людина з однією ніздрєю.

Остап. Ну, то як, блідодлиций брате? Коли ж рушаємо? Чи ти вже передумав?
Сашко. Шьо?
Остап. Уже забув? А про що ми вчора радилися?
Сашко. Щоб утекти з санаторія? Нуда... А... А якже... Втечимо, от...

Остап. Ти мені не подобаєшся сьогодні, заслужений лицарю законного тендера! Щось ти дуже замислений... А! Зрозумів! Прапор!

Сашко різко. До чого тут прапор, малютко?

Остап. Не відмовляйся. Знаю. Дали тобі підняти прапора, так ти вже й скис... А вчора що казав?

Сашко гнівно. Щоб я про прапор більше не чув! Чуєш, малютко, душа з тебе геть!

Остап мріє. ...Воля! Тільки ліс та нас двоє, та пташки... Цвірінькають, весело так, вільно. Ліс пахне березою і смолою. Зробимо курінь, вимостимо листям... я ходитиму полювати, пектимемо дичину. Га, Сашко? Ти ж мені сам учора казав. На цьому самому місці... Забув уже? То спитай он того... дядю, дадю спитай. Він теж чув... Усе чув. Спитай...

2

Одноніздрий. Він злякався вже.

Сашко. Хто злякався? Я?

Одноніздрий індіферентно. Не... Там один. Сашко Жегульов. Так то він...

Сашко. Я, злякався? Я, Сашко Жегульов?..

Остап. А що, скажеш — ні? Учора однієї співав, а сьогодні вже зовсім іншої...

Одноніздрий. Власне, який ти, Жегульов? Та ти хоч знаєш, хлопче, хто такий був Сашко Жегульов?

Сашко. Знаю. Звісно, знаю. Сашко Жегульов був вільний орел, відомий розбійник... Жив у лісі... Є така книжка, в чорних палятурках, так там про нього... Ну, і я Сашко Жегульов.

Остап. То це твоя тільки кличка така? А я гадав, то тебе справді звуть Сашком Жегульовим.

Одноніздрий. Ха, ха, ха! Він — Сашко Жегульов! Який же ти вільний орел? Підводишся о 7 годині ранку. З черідкою йдеш умиватися. Тоді на лінійку. Потім снідати... на екскурсію.

Остап. Тоді на пляж з лікарями — лежи й перекидайся щоп'ять хвилин... Далеко не забродь. Далі знову сніданок, політгодина, обід, мертва година.

Одноніздрий. Ну? Хіба Сашко Жегульов так жив? На мертвій годині лежав? Перекидався на пляжі за вказівками лікаря? А ти от спробуй... Що тобі за мертво годину було?

Остап. І вчора вчитували на лінійці й сьогодні... І завтра вичитиватимуть.

Одноніздрий. Одне слово — злякався наш Жегульов.

Сашко. Я? Злякався! Та з чого це ви взяли?

Остап. Як з чого? А хто тікати з санаторія відмовляється?
Учора сам намовляв, а сьогодні гайка ослабла. Що
ослабла вже? Де?

Сашко. Та який тобі дурень сказав, що я відмовляюся?
Я тобі сказав це малютко, га?

Остап. То ти не відмовляєшся, Сашко? Чого ж ти мовчав?

Сашко. Мовчав?.. Мовчав, бо розмірковував, як краще зро-
бити це.

Остап. Ну, й що ж ти вигадав?

Сашко. Шьо! Сьогодні рушимо, он шьо!

Остап. Правда? Оце і я розумію. А то... Там уже у вікно
не поцілиш! Там птиці тієї скільки! Сашко! Саша! Хочеш
яблука?

Сашко. Давай, як є!

Остап. Є! Для такого друга, як ти та щоб не було! Ловить
і ви, дядю з однією ніздрею.

Одноніздрий. Дякую. То значить вирішили? Оце і я розу-
мію, орли. А то як овечки, черідкою все. Що схоче па-
стух те й зробить. Ну йдіть влаштовуйтесь, а я тоді до
вас у гості прийду.

Остап. Приходьте. Приходьте неодмінно, я вас дичиною на-
годую. Ви знаєте, я беру лук з собою, а я ж стрілець!..
Так що дичини в нас буде цілий кооптах. Скільки тобі
забажається...

Сашко. Глянь он Валер'янка йде.

Остап. Справді премійований! Чого ж це він одбився од
гурту?

Сашко. Мабуть, на екскурсію пішли, а він утік...

Остап. Знаєш що Сашо, давай візьмемо його з собою? Ут-
рбох веселіше буде, га? А дичини я настріляю стільки,
що вистачить на десятиох. Візьмемо?

Сашко. Що ж, бери... Ну, ти погуляй тут, а я збігаю в са-
наторію, візьму дещо. Побіг.

3

Остап лежить голічерва, закривши очі від сонця. Хар-рашо! Сонце
таке... цитринове!..

4

Входить Валер'ян, підходить до одноніздрого.

Валер'ян. Ключе?

Одноніздрий. Ключ-є...

Повза. Одноніздрий вудить, Валер'ян зазирає.

Валер'ян. А мені мама казали, що коли рибу вудиш, то
дулю вечерять будеш...

Одноніздрий. Дурна в тебе мама була.
Валер'ян. Дурна? Сам ти... Мені мама казали, що...
Одноніздрий. Ні, звиняюсь. Не дурна в тебе мати, то я помилився. Геніальна твоя мати.
Валер'ян. Недовіряю. Геніальна? Це ж чому?
Одноніздрий. Нуда геніальна. Бо тільки в геніальних матерів такі дурні, як ти родяться.
Остап. Ха, ха, ха! Що Валер'янко, дістав?
Валер'ян. Ет, що там його слухати! Мені мама казали...
А ти чого тут лежиш, не на екскурсії?
Остап. А ти чого не на екскурсії?
Валер'ян. Мені не можна. Мені...
Остап. Мама казали? Знаю! Сідай краще сюди й слухай.
Я тобі щось розповім.

Валер'ян сів.

Валер'ян. Дай яблука, тоді слухатиму.
Остап. У мене одно, слухатимеш і без яблука.
Валер'ян. Воно з яблуком краще слухалося б. Мені мама казали, що як з яблуком...
Остап. Кажу, що в мене одно. Не дам!.. Так слухай. Тільки, щоб ти й не писнув нікому про те, що я тобі скажу.
Добре?
Валер'ян. Добре. Не писну. Мені мама...
Остап. Чув, чув! Казала, щоб ти й не писнув? От і добре.
Так слухай. Ми з Сашком вирішили тікати з санаторія.
Валер'ян. Тікати з санаторія?
Остап. Так, так. Тікати з санаторія на волю. В ліс, де простори, береза, смола, де немає шибок, мертвої години й лінійки. Так от, якщо ти хочеш, то можеш тікати з нами...
Валер'ян. З вами? Не... Не, не... Мені мама казали, щоб я...
Остап. Що тобі мама казали?
Валер'ян. Поправляйся синку, — казали мені мама, і не зв'я-зуйся з шалапутами!
Остап. То ми — шалапути? Ми? Ах, ти ж...
Валер'ян. Ні, ні, ви не шалапути!.. То він!.. То я шалапут!
Остап. Ото ж то й є. Ну, гаразд. Коли ти не хочеш тікати, то й біс із тобою. Але гляди, спробуй кому небудь писнути, тільки писни!.. Я тобі не знаю, що тоді зроблю.
Ти ж знаєш який я стрілець? Знаєш?
Валер'ян. Знаю.
Остап. Який?
Валер'ян. Скажу, тільки дай яблука.
Остап. Сказав, що не дам, значить не дам.
Валер'ян. Ну, тоді ти поганий стрілець!
Остап. Я? Поганий стрілець?
Валер'ян. Ти! Поганий! Стрілець!

Остап схоплюється. Ага, то ти значить такий! Ану, лишень, ставай, ставай, я тобі покажу який я стрілець. Дядю з однією ніздрею, а йдїть сюди на хвилинку.

5

Одноніздрий змотує вудку. Що у вас там?

Остап. Ідїть будете за арбітра. Чи добре я стріляю.

Ставить Валер'яна кладе йому на голову камінець.
Одходить на кілька метрів і цілиться з лука.

Остап. Завдання—поцілити в камінець на голові. Сто проти одного, що поцілю.

Одноніздрий підходить. Гляди не вибий йому щибки в лобі.

Валер'ян. Він у нас спеціаліст щибки бити! Ну, швидше там, а то втечу.

Остап. Зараз цілиться.

Валер'ян. Одну хвилинку!

Остап спускає лука. У чому річ?

Валер'ян. Мені мама казали, що камінець не годиться. Ти в нього поцілиш, він розіб'ється й запорошить мені очі...

Остап. А й справді! Що ж його робити?

Валер'ян. Яблуко клади!

Остап. Яблуко? Правильно.

Кладе Валер'янові на голову яблуко.

Остап. Ну, тепер добре буде?

Валер'ян. Тепер добре.

Остап цілиться:

Валер'ян. Е, ні, почекай! У таке велике яблуко кожний дурень поцілить.

Остап. Меншого немає...

Валер'ян. Тоді нічого не вийде.

Остап. Почекай! Я вигадав. Дядю з однією ніздрею. Надкусїть яблуко, вам ближче.

Валер'ян. Чого там! Я й сам...

Валер'ян надкусує яблуко.

Остап. Уже?

Валер'ян. Уже!

Остап цілиться. Валер'ян знову підносить руку.

Остап. Що ти ще хочеш?

Валер'ян. Боюсь. Дай я одвернуся од тебе... Мені мама казали.

Остап. Ну, одвертайся, тільки швидше. Валер'ян тікає, схопивши яблуко в рота. Куди ж ти, стій. Стій!

Остап стріляє, але не поцілює.

6

Одноніздрий регоче. Ха, ха, ха! Треба було йому дати яблуко зразу. Таки видурив! От тобі й мама казали...

Остап розгублено. Утік... А то я поцілив би. Неодмінно!

Одноніздрий іронічно. А як же! Звісно, поцілив би. Придивляться до Остапа. Зажди! Тебе як звати, хлопче?

Остап. Ястребиний Кіготь. А що?

Одноніздрий. Ні, як тебе звати справді? Не по індієському?

Остап. Остап.

Одноніздрий. Остап? А прізвище?

Остап. Павленко...

Одноніздрий. Павленко? З Мудрівки?

Остап. Не, не з Мудрівки, тепер моя мама вчителює в Чорнявці. То ми раніше жили в Мудрівці... А ви ж звідки знаєте?

Одноніздрий. Так... Знаю... Бував там колись. Ну, як твоя мама, здорова?

Остап. Здорова, а чого їй. Працює тільки багато, вона в мене активістка.

Одноніздрий. Так, так... активістка...

З піснями наближаються піонери.

7

Перша вбігає Рита.

Рита. Це ти, Остапе? А Сашка тут не бачив?

Остап. Був та пішов у санаторій...

Одноніздрий. Ну, бувай, хлопче. Ми ще з тобою зустрінемося. Виходить.

8

Рита. Хто цей дядько? Страшний він який.

Остап. Хто зна, хто він. Рибалка якийсь...

9

Входять піонери. Серед них, у глибині, вожатий Вася.

Чарлі. А ось де наш славний Ястребиний Кіготь! Що ж це ви знову на екскурсію не ходили, о, червоношкірий брате?

Василинка. Це неподобство! Ви з Сашком плямуєте всю піонербазу. Як якісь безпартійні. Ми Сашкові зробили високу честь, — доручили піднести прапора, а він знову за своє береться.

Мамченко. Треба про них рішуче поговорити на загоні! Що це таке, зрештою?

Остап. Ну й став, хоч і на базі, не тільки на загоні. Загадково.

Тепер можеш ставити...

Василинка. Чому це тепер можеш ставити...

Остап. Так...

Мамченко. Гляди, Павленку, знімемо з тебе піонерську краватку! Ти дограєшся.

Остап і Мамченко йдуть до гурту, що грає в різні гри коло моря.

10

Рита. Де ж це Сашко?

Чарлі. А навіщо вам Сашко, дорога товаришко Рито? Може я його вам заміню?

Рита. Одчепись геть! І скрізь ти крутишся! Де не посій, там і зродишся.

Чарлі. Гляди! Щось ти, Ритко, дуже за Сашком турбуєшся. Тут щось не певне...

Рита. Чудний ти Чарлі! Я ж його жалію, Сашка отого. Він же такий... такий... Він хороший! То він тільки зверху ніби грубий.

Чарлі. А може б ти, Ритонько, і мене пожаліла? Хоч крихітку! Ну, от стілечки!

Рита. Я й тебе Чарлі жалію. Але в тебе ж є батько й мати... А Сашко безпритульний був, значить сирота, як і я...

Чарлі. Хіба й ти сирота, Рито? А Олдан?

Рита. Олесь Данилович мені не батько... Він тільки взяв мене до себе, як мого тата й маму забили.

Чарлі. Забили?

Рита. Нуда, забили... Петлюрівці наскочили в містечко і вчинили погром. Усіх євреїв вирізали і тата, й маму, і братика. Тата й маму поховали, а братика так і трупа не знайшли... Мені тоді близько року було.

Чарлі. А як ти до Олдана потрапила?

Рита. Олесь Данилович того часу був командиром червоного загону. Як почався в нашому містечку погром, він із своїми козаками наскочив на петлюрівців. Геть до ноги винищив, тільки отаман і втік. А мене Олесь Данилович знайшов на рундуку... Хтось одірвав од маминого трупа й поклав... Так я й виросла в нього. Доки Олдан воював я в його матері жила, а потім у нього. Ой Чарлі, як би ти знав, який він хороший, Олесь Данилович!

Чарлі. Да... Бідна ти дівчинка... Тепер мені тебе шкода. Ти мабуть, дуже плакала тоді на рундуці?
Рита. От чудний! Ну хіба ж я пам'ятаю?
Чарлі. Ну... тоді, Ритко, ходім догурту. Або, знаєш що? Ходім ловити крабів. Я тебе навчу. Пішли?
Рита. А вони не кусаються?
Чарлі. Хто, краби? Ні, що ти!
Рита. Тоді ходім.

Йдуть до моря. Діти купаються, співають, грають у довгої лози. Керує Вася.

11

Остап плигає через Ігоря. Той хапає його за рукав.

Ігор. Ага, піймався! Я тебе цілий день шукаю.
Остап. Навіщо я тобі здався?
Ігор. Як навіщо? А важитися я за тебе буду?
Остап. Важитися?
Ігор. Нуда! Увесь загін уже зважився, тільки ти та Сашко залишилися. Знаєш на скільки поправився за п'ятиденку наш загін, без тебе й без Сашка?
Остап. На скільки?
Ігор. На 57 кіло і 364 грами. От!

12

Підходить Гаврилко.

Гаврилко. Ти все підраховуєш, Ігорю? Сказано батькова вдача.
Остап. Чого батькова?
Гаврилко. У нього батько бухгалтер сільбанку.
Ігор. Електрифікація плюс радянська влада, плюс облік — соціалізм, — сказав Володимир Ілліч.
Гаврилко. Правильно до Остапа. А ти чого ж на екскурсію не ходив? На лису гору.
Остап. А що там цікавого?
Гаврилко. Що цікавого? Ех, ти ж, дивак! З лисої гори два моря видно.
Остап. Два моря?
Гаврилко. Нуда! Оце ось, Чорне й Озівське десь біліє. А як керівники про скифів розповідав!.. Куди там з твоїми індіями. Ну, ходім у довгої лози.

Вмикаються в гру.

13

Через Остапа плигає Валер'ян.

Остап піймав Валер'яна: Це ти? Ану, лишень іди сюди! Де яблуко?
Валер'ян. Яблуко? Яке яблуко? Мені мама казали...

Остап. Мені не цікаво, що там тобі мама казали! Де мое яблуко? Так ти обдурювати? Ось я тобі...

Валер'ян. Мені мама... Ні мені не мама!.. Мені Сашко Жегульов казав, щоб я тобі сказав, щоб ти негайно біг до маяка. Він там на тебе чекає.

Остап. Сашко? Правда? Ну, щастя твоє, що мені ніколи, а то я вже показав би тобі, який стрілець із Ястребиного Кігтя.

ЕПІЗОД ТРЕТІЙ

Дитяча палата. На одному з ліжок спить Йоган. Вечоріє. Крізь розчинене вікно видно багряний диск сонця.

1

Йоганові сниться сон: страшний більшовик, у якому легко впізнати Олдана, з ножами в зубах і в руках, з шаблею, у матроському одязі, з написом на безкозирці, „Більшовик“, перев'язаний стьожками з набоями, хижо шкiрить зуби й поривається до Йогана. Та більшовикові заважають безстрашні бойскаути, вони хоробро змагаються, захищають Йогана, встигаючи трупом підлогу. Як упав останній бойскаут ізза лаштунків вискакує лицар січовик, у якому теж можна легко впізнати людину з однією ніздрею, з шаблею і полковницькою булавою. Починається лютий герць на шаблях між більшовиком та січовим лицарем. Перемагає більшовик і хижо наближається до Йогана. Йоган зойкає і прокидається. Входить Олдан.

2

Олдан. Що з тобою, хлопчику? Чого ти кричиш?

Йоган протираючи очі. Ти... ти большевік?

Олдан. Більшовик, а що?

Йоган перелякано. Більшовик? ховається з головою під ковдру.

Олдан сідає на край ліжка. Чого ти перелякався? Ну й що з того, що я більшовик?... А, розумію! Тобі про більшовиків наговорили різних жахів у Німеччині. Ех, тиж, маленький дивачок! Ану, вилазь ізпід ковдри. Уже вечір, ти майже цілий день спиш.

Йоган висуває голову. А де твої ножі?.. Шабля де?

Олдан. Які ножі? Що з тобою? А дай голову... Ні, жару немає. Тобі мабуть приснилося?

Йоган. То в тебе ніхт ножів?

Олдан. Ні є ось... Перочинний...

Йоган. Перочинний?... А гер Варяницяф тут був? І бойскаути?

Олдан. Ні, тобі таки справді приснилося. Ніякого гера тут не було. А бойскаутів у Радянському союзі вже 13 років як немає. Іди вмивайся, хлопчику, бо вже й вечеря швидко.

Йоган одягається.

Входить Валер'ян.

Валер'ян. Дятю Олдан...

Олдан. Що скажеш, хлопче?

Валер'ян. Мені мама сказали, щоб я... хлопці мені наказали...

Олдан. Іди сюди ближче. Що казала тобі мама?

Валер'ян. Мені мама нічого не казали... То мені хлопці казали...

Олдан. Що ж вони тобі казали? І які хлопці?

Валер'ян. Сашко Жегульов і Ястребиний Кіготь.

Олдан. Ну?

Валер'ян. Наказали мені, щоб я вам не казав... А мені мама казали.

Олдан. Ну, тобі хлопці наказали, щоб ти мені не казав... Що?

Валер'ян. Що вони тікають з санаторія...

Олдан. Тікають з санаторія? Жегульов і Кіготь? Куди?

Валер'ян. У ліс. Я думав вони жартують, аж справді.

Олдан. Так, так... Зрозуміло. Значить через те їх і на обіді не було. Гм! Історія. До Валер'яна. Слухай, хлопче. Сходи поклич мені вожатого Васю. Ти ж його знаєш?

Валер'ян. Угу. Виходить.

4

Олдан. Оце так історія!.. Що ж його робити? До Йогана. Ну, що, вмився вже? Спиш ти здорово.

Йоган. Умився...

Олдан. То ти значить більшовиків боїшся? Хто ж тебе налякав так. Гер Галушка, чи як його там?..

Йоган. Гер Варяницяф мені сказав, що у вас тут усі страшні більшовики...

Олдан. Ось я тобі покажу нашого найстаршого й найстрашнішого більшовика в санаторії. Секретаря партійного осередку. Хочеш? Ага ось він, доречі і йде.

5

Входить вожатий Вася.

Йоган. Оцей?

Олдан. Оце він і є.

Йоган. Це ж дядя Віллі... Ми з ним друзі. Він мене з поїзду привів... Дядя Віллі — гутер ман!

Вася. У чому річ? Ти мене кликав, Олесю Даниловичу?

Олдан. Так. Важлива справа є. А це я ось Йоганові показую страшних більшовиків. Він, здається, не вірить...

Йоган. Дядя Віллі. Ти большевик?

Бася. Нуда більшовик сміється. Не віриш? Може квиток показати. Прошу. З 1930 року, комсомолец—з 1922. Йоган. А що ж він говорив... Задумано виходить.

6

Олдан. Непереливки хлопчикові.

Вася. Так, у нього зараз напевне крушиться цілий світогляд. Ну, що в тебе за справи, директоре? Мабуть про Жегульова щось.

Олдан. Так, про нього. Ти теж уже знаєш?

Вася. Що? Я знаю тільки те, що він сьогодні не обідав, значить щось трапилося. Що саме?

Олдан. Та, чого я навіть чекати не міг. Вони втекли з санаторія.

Вася. Втекли? Значить з ним ще хтось? Хто ж це міг би бути. Ясребиний Кіготь?

Олдан. Так. Вони зникли сьогодні після другого сніданку і вирішили оселитися в лісі.

Вася. Так... Розумію.

Олдан. Романтика.

Вася. Нуда. Начиталися Купера. Остап той же готовий індієць, а Сашко недавній безпритульний... Що ж робити-мемо? Піти в ліс і забрати в санаторій. Павза. Ні, це не іодиться...

Олдан. Так. Мені теж здається, що це не годиться. Як, зараз уночі... Не зашкодить, як вони пересплять кілька ночей у лісі?

Вася. Погода хороша, суха. Не застудяться... Значить влаштуємо їм крах романтики?

Олдан. Це буде найкраще. Забрати їх зараз із лісу силою — на мою думку, тільки зашкодить. За кілька днів знову може поїхати...

Вася. Вірно. Отже, нехай вони переконаються сами, де краще жити, чи в санаторії чи в лісі. Це буде наука й для інших. Тільки треба розшукати їхній притулок, щоб непомітно спостерігати.

Олдан. Це ми зробимо. Я певен, що вони за день, два повернуться сами. Вони обое хороші хлопці, тільки начиталися романтики.

Вася. То будемо діяти. Треба тільки стежити, щоб наші втікачі не злигалися з безпритульними, або ще гірше.

Олдан. Да, гаразд, що ти нагадав. Сашко часто бував на пляжі з якимсь підозрілим типом — людиною з однією ніздрею. Я сам його не бачив, але щось він тут крутиться. Треба, щоб відповідні органи помацали, що воно за один. Зв'яжися з ними від імені партійного осередку.

Вася. Добре. А як діти?

Олдан. Діти не повинні знати, що ми вживаємо якихось заходів до повернення втікачів. Розумієш? Нехай вони сами міркують, як їх повернути. Даємо їм цілковиту самодієльність. Згода, секретарю?

Вася. Згода.

АКТ ДРУГИЙ

ЕПІЗОД ЧЕТВЕРТИЙ

Сашко й Остап кінчають будувати курінь. Сонце ховається за дерева. Вечоріє.

1

Остап. Ну, от і маємо житло... Глянь! Ось одійди сюди. Просто, як на малюнку у Купера.

Сашко. Хар-рашо! Треба ще в середині вимостити... щоб спати було м'якше. Іди давай сухого листя, а я моститиму.

Остап. У віщо ж його набрати?

Сашко. Листя? Справді... Ага вигадав! Скидай, малютко, майку.

Остап. Правильно! А я думаю. Та це ж такий мішок!

Остап пішов углиб лісу, скидаючи майку.

2

Сашко один. „Наша ланка певна, що Сашко стане кращим ударником, через те й доручає йому піднести прапора“... Замислюється. А Сашко втік.. Як якийсь безпартійний... Ну, й чорт з ним! Схоплюється. До бісової мами! Деж, навігадували: мертвий час, лежи на пляжі, перевертайся, а тут—воля! Що хочу, те й роблю, коли захочу—лежу, бігаю, купаюся, сплю. Ей, малютко! Де ти там?

Остапів голос:—Я тут!

Сашко. Неси скоріше!

Остапів голос:—Іду-у!

Сашко. А що тепер подумає Рита?.. Вона ж так раділа, як я підносив прапора. Аж у долоні плескала. А очі блищали так... так хороше!

3

Темніє. З повною майкою листя повертається Остап

Остап. Ху, насилу доволік! Аж упрів.

Сашко. Нічого, зате спати м'яко буде... Давай я стелитиму...

Остап. Давай разом!

Мостять у курені листям. Мугичать якусь пісню.

Остап лягає лицем до публіки. Хар-рашо! М'яко! Пташки співають. Сонце червоне заходить... Берези, як свічки, стоять...

Сашко лягає поруч. Ряскою пахне... І водяними ліліями. Краще! Ти, Остапе любиш водяні лілії?

Остап. Жовті чи білі?

Сашко. Білі. Ніжні такі... Чисті.

Остап. Люблю. В них кашка є всередині. Їсти можна її, смачна.

Сашко. А їсти хочеться! Тобі не хочеться, Остапе?

Остап. Мені? Їсти? Не хочеться? Та я оце такий, що вола зів би.

Сашко. У санаторії вже давно пообідали... І пополуднували... Вечерятимуть скоро. Ой, щось кусається!

Остап. То комарі... А як ти думаєш, Сашо, що сьогодні в санаторії на обід подавали?

Сашко облизується. На обід було так: суп — розсольник, жирний, жирний... Золоті такі цяточки густо-густо плавають...

Остап облизується. З нирками? Ой, кляті комарі!.. В них апетит не згірший, ніж оце в мене.

Сашко. З нирками, а якже! Із огірками. Саме такий, як я люблю.

Остап. І я такий люблю. Тільки щоб багато, багато було, повна миска.

Сашко. ...На друге курчатка... В сметані. Візьмеш те курчатко, а воно молоде, сите, так у нього з під шкірки й капає жир. Жовтий, жовтий. На зуба покладеш — хрум, хрум. Кісточки і ті, як хрящики, смачні, смачні...

Остап схоплюється. Годі, бо я не можу! Так слина й тече... А тут ще комарі кляті!

Сашко. ...По бідав суп і курятинку, а на третє дають компот... з кизілю. Киш проклятий. Глянь, який червоний... Напився кизілю, обтерся і гуляй.

Остап. Досить, Сашо, я більше не хочу вже обідати... Ой, аж живіт підвело.

Сашко. А на вечерю подають... Рибу-балик...

Остап. Та замовкни ти, бо я за себе не ручуся! Тут здається землю їв би, а він з курчатками, з баликом.

Сашко підводиться й собі. Ой, і мені живіт підвело! Раптом згадав, Остапе! О, червоношкірий малюток! А де ж дичина?... Де твій кооптах?

Остап. Дичина? Справді... Егей! Зараз ми матимемо вечерю. Де мій лук? Розводь, Сашо, вогонь, я зараз прийду.

Сашко. Гаразд. Я спец запалювати. З одного сірника. А ти йди, тільки не повертайся без дичини.

Сашко. ...„Наша ланка певна, що Сашко стане кращим ударником...“ Тьху! Дався мені той прапор. Чи ж принесе щось на вечерю Ястребиний Кіготь? Треба було хоч Риту попередити... Вона може принесла б щось од вечері... Помічає Остапа. Ти ж чого повернувся вже?

Остап підходить ніяково. Темно вже. Не видно нічого. Ліс великий...

Сашко. Темно? А що ж ми вечерятимемо, малютко?

Остап. Ну, я піду... Я піду... Сашо... я тебе щось хотів спитати...

Сашко. Ну?

Остап. Ти не чув... тут... вовків немає?

Сашко. Вовків? Під носом у тебе вовки. Ех ти ж, індієць! Курячий хвіст ти, а не Ястребиний Кіготь!

Остап. Іду, йду, йду! Тільки ти не лайся.

Остап іде, але за кілька кроків вертає назад.

Сашко. Ну, що там знову?

Остап. Знаєш, Сашо... Ходім удвох... Темно...

Сашко. Що ж ми робитимемо вдвох?

Остап. Темно. А чотири ока більше бачуть...

Сашко. Нікуди я не піду!.. сідає до вогню. А казав... дичини наб'ю! Кооптах! Ще й Валер'янку хотів з собою брати. Та він би нас з тобою живцем поїв...

Остап сідає й собі. А я вже їсти не хочу!.. Єй-ей не хочу. Не віриш, Сашо? Скажи, не віриш?

Сашко. Ат, одчепись, малютко! Хоча б чайник був... Наварили б чаю. Ледве чуто пісню. Хлопці жадібно прислухаються. Вечеряти пішли... санаторці

Остап. Цікаво, що сьогодні в них на вечерю?.. Як ти гадаєш, Сашо?

Сашко. Іди ти до чорта! Не нагадуй...

Остап. Це й ми з ними співати б... і вечеряли б... А потім дивилися б кіно...

Сашко. Тоді спали б... На ліжках... Укриті ковдрами...

Остап. І комарі не кусали б.

Сашко. Люто. А все через тебе, дурню! Індієць зачуханий!..

Перекривляє Дичина! Показує дулю. Ось твоя дичина!..

Остап. Усе? Це! Через мене?

Сашко. Звісно, через тебе. А то через кого ж?

Остап. І ти серйозно це кажеш?

Сашко. Цілком.

Остап. А хто ж мене намовляв цілих три дні? Мовляв, там воля, простір, дичина, а тут шибки скрізь, мертва година, лікаї. Скажи, чиї це слова? Не твої часом?

Сашко. Мої. Визнаю. Але сьогодні я вже роздумав був, а ти мене потяг. Скажи, не ти мене потяг сюди? Ну признавайся по піонерському?

Остап мовчить, а потім згадує. Знаєш, Сашо, це він винуватий. Сашко. Хто?

Остап. Огой... Дядько з однією ніздрею.

Сашко. А! Так, так. Тепер я пригадую... Коли б він не втрутився був у нашу розмову, я не згодився б. Він, безперечно він винуватий.

Остап. Нуда він. Каже який з тебе Жегульов, коли ти на мертвій годині, як мертвий лежиш. Павз.. Сашо, а як твоє справжнє прізвище?

Сашко. Справжнє?.. А нащо тобі?.. Жегульов.

Остап. Жегульов? Та бре. Ти ж казав, що ні. Жегульов — це ж у тебе так... з роману... Ну, безпритульне... А як справді?

Сашко вагається. Навіщо тобі це? Я й сам забув уже... Я Жегульов... скільки це?.. Немає Ігоря, щоб підрахував. Так, так. Років сім.

Остап. Ну, і як тебе звали раніш. Коли ти не хочеш, то я нікому не скажу.

Сашко. Не скажеш? Ну, гляди, малютко. Маленьким мене звали Іцик. Іцик Перец.

Остап. Іцик Перец? А чого ти став Жегульовим?

Сашко. Так... Мого тата й маму... мої тато й мама померли... А мене взяв один селянин. Тоді й він помер, а я пішов у безпритульні, і став Жегульовим.

Остап. Он як!.. То в тебе ні батька, ні матері немає?... Бідний ти. А в мене мама є. Ой хороша в мене мама! Така активістка. Знаєш Сашо, вона вже кандидат партії.

Сашко. Щасливий ти, що маєш маму. Ой, якби я мав маму!... Якби я мав маму, то не був би я Сашком Жегульовим!.. А батько твій живий?

Остап. Батько? Не... Його немає... А може і є... Хто зна... Він за кордоном.

Сашко. Закордоном?

Остап. Нуда, за кордоном. Він у нас не хороший був... Мама від нього відмовилися ще тоді...

Сашко. І ти його знаєш? Бачив?

Остап. Не... Хоч на карточці бачив...

Знову долітає пісня.

Сашко. Співають... А ми тут голодні... Комарів годуємо. А все через тебе!

Остап. Та чого ж через мене? Через однопідрого!

Сашко. Правда, через нього. Я й забув... А знаєш, Остапе, я ніби десь його бачив... Оцю одну ніздрю. Давно, колись давно. А де саме — не пригадую...

Остап. Да? Він і мені щось дуже нагадує, цей одноніздрій.

Сашко. І мені нагадує. Я ходив до нього на пляж тільки того, що може згадаю, де я його бачив.

Остап. І ніяк не згадаєш?

Сашко. Ні. Прися хається. Ти нічого не чуєш?

Остап. Щось тріснуло... Сашо, а ти добре знаєш, що тут вовків немає?

Сашко. Ну, що ти, де тут вовки взялись. Хтось іде.

Остап зиділо. Може з санаторія? За нами?

Сашко вдивляється. Хто ж це? А, це той... Одноніздрій.

Остап. Одноніздрій? Може в нього є що попоїсти.

Сашко. Ти ж казав, що ти вже їсти не хочеш?

7

Входить Одноніздрій, з вудкою й з рибою.

Одноніздрій. Аж ось де ви отаборилися! А я шукаю, шукаю. Чого ж ви похнюпилися? Може, вже на мертву годину закортіло? Ех, ви ж, козаки!

Остап. Ми... Ми нічого. Тільки їсти...

Одноніздрій. А, їсти! Зараз зваримо вечерю. На, Жегульове, казанок та збігай до озера по воду. Риби наваримо.

Сашко. Риби? Бере казанок. Оце добре! Я зараз збігаю.

Сашко виходить

8

Одноніздрій сідає до вогню.

Одноніздрій. Ну, як діла, Остапе? Ти давно вже в санаторії? Скучив за матір'ю.

Остап. Скучив.

Одноніздрій. А за батьком?

Остап пильно вдивляється. За батьком?.. У мене батька немає... Раптом. Ти? Ти? Кажи, як ти сюди потрапив?

Одноніздрій кидається до Остапа. Тихше, дурню! Ти з глузду з'їхав!

ЕПІЗОД П'ЯТИЙ

Двір санаторія. Андрійко, Василюк й Мамченко радяться.

1

Василюк. Де ж вони можуть бути?

Мамченко. А що говорить Олдан? Може він знає, де Сашко й Кіготь?

Василинка. Справді, Андрійку. Ти не говорив з Олданом?
Якої він думки?
Андрійко. Говорив...
Василинка. І що ж він?
Мамченко. Ну?
Андрійко. Нічого. Він нічого не знає. Каже, що ми сами повинні їх розшукати.

Павза.

Мамченко. Може вони потонули... або заблудилися де?
Василинка задумаво. Тепер я розумію.
Андрійко. Що ти тепер розумієш?
Василинка. Тепер я розумію, до чого Остап говорив, що можете ставити на загоні.
Андрійко. Коли це він говорив?
Василинка. Учора на пляжі. Він не пішов на екскурсію, а коли я почала за це докоряти, то він заявив, що можете ставити питання про це не тільки на загоні, а й на базі...
Мамченко. Так. І я чув, як Остап це казав.
Андрійко. Так... Значить нещастя з ними ніякого не сталося. Вони просто змовилися кудись утікати. Але куди?
Василинка. Ось у цьому й загвіздок.

2

Підходить Рита

Рита. Немає Сашка?
Василинка. Немає.
Рита. Де ж це він? І обідать і вечерять учора не прийшов... І сьогодні не снідав. Мабуть голодний. Може він... може він хворий денебудь лежить?

Ховаючи сльози, йде геть.

3

Андрійко. Треба йти розшукувати. Значить умовимось так: я піду...

За кулісами рюмсає Валер'ян: „мені мама казали“...

Андрійко. Що там таке? Чого ти рюмсаєш?

4

Входить Чарлі. Він геде на буксирі Валер'яна, що його підпихає Гаврилко.

Чарлі. Ось де ви? А я аж упрів, тягнучи по двору цю тушу... Ху! Знесилено сідає на землю. Хай йому бісі Спасибі, Гаврилко допоміг.

Андрійко. В чому річ? Чому вони тебе сюди приволокли?
 Валер'ян. Спитай їх. Мені мама казали.
 Андрійко. Годі, годі. Кажіть ти Гаврилку. Навіщо ви його
 притягли.
 Гаврилко. А я знаю. Іду з палати, аж чую кричить Вале-
 р'янка. Підхожу ближче. Дивлюся — Чарлі в де його на
 буксирі, тільки сили не вистачає — цей упирається. Ну,
 я й підсобив.
 Василинка підводить Чарлі. Ну, вставай уже, кіно-зірко, та
 розповідай, у чому річ. Та стій же!
 Чарлі вказує пальцем на Валер'яна. Він!
 Андрійко. Що він?
 Чарлі. Валер'ян!
 Мамченко. Це ми й сами знаємо.
 Чарлі. Знає!
 Андрійко. Не придурюйся, Чарлі! Що він знає?
 Чарлі стає на ноги. Де Сашко й Кіготь. До Валер'яна. Призна-
 вайся, де вони?
 Всі: — Ти знаєш?
 — Де вони?
 — Кажіть, чого ти, мовчиш?
 Валер'ян. Мені мама казали... я нічого не знаю... То він...
 Чарлі. Я?
 Андрійко. Що він?
 Валер'ян. Бреше!
 Чарлі. Я брешу? Ах ти ж? Ах ти ж кабан премійований!
 Га? Так я брешу? Слухайте, сюди! Стає в позу. Він, цей
 краб сухопутний, підійшов до мене на пляжі і рикає
 своїм мецодискантом: „мені мама сказали, що я щось
 знаю“... Що ж ти знаєш, пигаю, малютка? Про кого?
 А він і бовкнув: „Про Кігтя й про Сашка...“
 Валер'ян. Я тобі так не казав.
 Чарлі. Не казав? Ану глянь сюди. У вічі глянь!
 Валер'ян. Я не казав. Я казав про Сашка й про Кігтя.
 Чарлі. Ну, нехай я помилився. Він таки казав про Сашка
 й про Кігтя, а не про Кігтя й про Сашка..
 Андрійко. То ти, виходить, знаєш, де вони?
 Мамченко. Де ж вони, говори?
 Валер'ян. Мені мама казали..
 Василинка. Ой, знову мама!
 Чарлі. Ша! Дайте я з ним поговорю. До Валер'яна. Тобі мама
 казали, що ти знаєш, де Сашко й Кіготь. Так?
 Валер'ян. Мені мама казали..
 Чарлі. Ша! Ти тільки кивни. Так?
 Валер'ян киває
 Андрійко. Де вони?
 Чарлі. Прошу не заважати до Валер'яна. Вони тобі сказали,
 куди йдуть.

Валер'ян. Мені ма...

Чарлі. Ші Кивни, так чи ні?

Валер'ян. Мені мама, ні мені не мама, мені вони казали, щоб я не говорив...

Андрійко. Як так не говорив? Ти піонер чи ні?

Чарлі. Одну хвилинку. Дайте я вже докінчу. Піонерська етика велить тобі сказати, де Сашко й Кіготь, бо в даному разі зачеплено інтереси цілого колективу. Зрозумів? Кивни!

Валер'ян киває.

Василинка. Та не тягніть ви!

Чарлі. Без цього не можна. Інакше мама йому говоритиме годин три... Ну, тепер скажи одним словом: де вони?

Валер'ян. Лісі.

Чарлі. Що лісі? Ага, це ти одним словом. Значить вони в лісі? Валер'ян киває. Вони у лісі до Андрійка. Тепер моя місія скінчена переможно оходить у бік.

Андрійко. Що ж вони роблять у лісі?

Валер'ян. Втекли. Там житимуть. Вони й мене кликали, але мені...

Василинка. Так ось де вони!

Мамченко Андрійкові. То що ж робитимемо?

Андрійко. Хлопці сюди! Давайте порадимось!

Піонери стають в кол.

Андрійко. Значить, справа така: два піонери з нашої бази, Сашко Жегульов і Остап Павленко, втекли з санаторія й оселилися в лісі. Наше завдання повернути їх назад у санаторій. Як це зробити? Хто хоче подати пропозицію, підніміть руки.

Усі підняли руки.

Андрійко. У всіх є пропозиції? Це добре. Ну, кому ж тоді дати першому? Давай ти, Василинко.

Чарлі. Жінчині дорогу!

Василинка. У мене пропозиція така: послати в ліс члена ради піонербази і нехай він зробить втікачам доповідь про школу, як завдає соцбудівництву утікання з санаторію.

Голоси: — Оце так пропозиція!

— Так вони й схочуть слухати твою доповідь.

Чарлі. Кому доповідь? Міне, Сашку Жегульову?

Мамченко. Вплине на них, як метеорологія на психологію мух.

Василинка. Ну, то запропонуй краще. Подумаєш!..

Андрійко. Тихше, прошу без реплік. Давай, ти, Гаврилку.

Гаврилко. Я пропоную послати міліціонера... Нехай приведе.

Мамченко. А вони тоді знов утечуть.

Василинка. Тільки вже так, що й міліціонер не знайде.

Андрійко. Правильно. Отже, міліціонер теж не годиться. Давай ти Валер'яне.

Валер'ян. Не дати їм їсти... Мені мама казали, що як не дати їсти...

Всі — Ха-ха-ха!

— А хто ж їм дає їсти?

Чарлі. Я пропоную видати спеціальний номер стінгазети, де змалювати ганебну Сашкову й Кігтеву втечу і прибити її в лісі на дубі.

Знову регіт

Голоси: — А хто ж її читатиме?

— Як хто? Хіба там мало синиць та горобців?

— Запропонувати! А ще з мене сміявся.

Андрійко. Стінгазету видамо — тільки в санаторії. В лісі не годиться. Ну, яка в тебе пропозиція, Ізасю?

Мамченко. Я пропоную відрядити до втікачів когось із нас... Таємно, ніби той, кого ми пошлемо, теж утік із санаторія.

Андрійко. Вірно! Ти вгадав... І нехай він із середини їх візьме...

Мамченко. Так, він потихеньку зсередини, розкладе їхній табір і з'явиться. Крім того, ми знатимемо, що в них робиться і як треба буде, прийдемо на допомогу...

Голоси: — Оце діло!

— Краще не вигадеш!

— Ато — пропонують!

Андрійко. Всім зрозуміла Івасева пропозиція?

Голоси. Всім!

Андрійко. Голосую. Хто за цю пропозицію? Одноголосно. Ну, тепер давайте поміркуємо, кого ж саме послати.

Голоси. — Мамченка!

— Андрійка!

— Василю.

Андрійко. Більше немає кандидатур?

Голоси: — Немає.

Андрійко. Ну, тоді посилати нікого. Так, так, нікого. Усі кандидатури негодящі. Ми ж домовилися послати таємно, ніби ще хтось утік із санаторія. Так?

Голоси: — Так?

Андрійко. Ну, а хто ж повірить, що я член комсомолу і голова бази Ю. П. чи там ланкова Василинка або Івась та втекли з санаторія?

Чарлі. Дійсно!

Гаврилко. Та вони з вами розмовляти не захочуть!

Мамченко. У мене є кандидатура.

Андрійко. Давай.

Мамченко. Валер'ян Гудзик.

Василинка. Премійований? Так куди ж він годиться?

Чарлі. Ну, Івасю, на цей раз ти того... пірнув.

Мамченко. Так, так. Валер'ян найпідходящий кандидат. Поперше, його вже кликали з собою втікачі, по-друге, він не активний, а потрібне...

Валер'ян. А потрібне я не піду. Попавляйся синку! — казали мені мама, — не ходи далеко з санаторія...

Чарлі. Є! Евріка! Я піду!

Андрійко. Справді евріка! Ми й забули про Чарлі. Кращої кандидатури не знайдемо. Гудзик же не годиться. Він і говорити й бігати не вміє.

Чарлі. Дивлячись куди. В ідальню він вміє бігати...

Андрійко. А Чарлі готовий актор, добре зуміє влати з себе втікача. До того ж він любитель крабів. Йому повіють. Отже, голосую кандидатуру на нового втікача. Хто за Чарлі?.. Всі! Отже, ти Чарлі за годину маєш вирушити в ліс. З Олданом я питання погоджу сам.

Дзвінок.

Чарлі. Архангеле Гавриїле. Де ти? Сурми на обід.

Гаврилко. Зараз! Сурмить.

Андрійко. Ну, пішли в ідальню. Ходім Чарлі, порадимось. Ти ж не підкачай там!

Чарлі. Будьте певні. За півгодини буду в лісі, а за день — поверну їх у табір... Драматично... живими, або мертвими.

Діти виходять.

5

Входить Олімпіада Євтихіївна, Гудзик, з чомоданом і парасолькою, видно щойно з поїзда. Підходить до дверей і стукає дежлом по сольки. З дверей виходить Йоган.

Олімпіада. Тут санаторія Сонцева?

Йоган. Я, я!

Олімпіада. Що — ти?

Йоган. Я. Зі сг „Сонце“.

Олімпіада. Ага, то ти сам Сонце? Директор? Тебе мені якраз і треба. гукає. Що ти зробив з моїм сином?

Йоган. Точиться. Вас зин? Во іст зин? Який зин? Я ніхт зин...

Олімпіада. Де мій син, я тебе питаю? Плаче. Замучили його тут, заморили іротові душі.

Йоган. Ніхт фарштейн! Не розумію. Іх бін ейн кнабе. Дойче кнабе. І мні треба йти есен. Обідать. Директор іст гір. Там. Виходить.

Олімпіада. То ти не директор? Тьху. А каже я, я Сонцев! Віскряв ти, а не Сонцев... Рішучо стука парасолькою в д е р і.

Виходить Олдан.

Олдан. Кого вам треба, громадянко?

Олімпіада. Мені треба директора санаторія т. Сонцева.

Олдан. Директор санаторія я, тільки мое прізвище не Сонцев.

Олімпіада. Це немає значення. Лиш би ви був директор.

Знесило сідая на чомодан. Ох, кляте сонце! Пече, як воно у вас тут... Я — Олімпіада Євтихіївна Гудзик... Розумієте?

Олдан. Дуже приємно. Чим можу служити?

Олімпіада. Як то, чим можу служити? Він не розуміє? Відповідайте, що ви зробили з моїм сином?

Олдан. З яким сином? У чому річ?

Олімпіада схоплюється. Як вам це подобається! Він ще питає! Що ви зробили з моїм сином, я вас спрашую? Угробили, кажіть — угробили?

Олдан. Громадянко, почекайте...

Олімпіада. Нічого мені чекати, кажіть, де мій син? Може він уже мертвий? Признавайтесь! Мертвий? Плаче. Я його берегла, як зінницю ока свого ночей не спала та доглядала, а ви угробили щастя мое дороге. Де ви його діли, я вас питаю? Коли вмер, то покажіть хоч трупика його, хоч могилку. Ой-ой, ой я не перенесу, ой помираю! Хилиться.

Олдан підтримує її. Громадянко, заспокойтеся. Що з вами? Ніхто з нас ніколи не помирав.

Олімпіада дістає з пазухи папірець. Трагічно. Ось, нате, читайте, до чого ви дітей доводите!

Олдан читає вголос. Лохвиця, Укрмясохладобойня. Олімпіаді Гудзик. Мамо, хворий, санаторія Сонцева. Валер'ян. — Валер'ян? Ага! Премійований!

Олімпіада. Нуда ж, нуда ж премійований. Як було йому два годи, то був він найгладший у в'язому містечку. І премію за те я одержала — ночовки дерев'яні. То він тепер такий худенький став...

Олдан. Правда, правда, він був хворий тиждень тому.

Олімпіада. Бур? Хворий? Ох, я не можу!.. Ага, довели! Я його поправлятися послала, а ви тут довели його...

Олдан. Так, у нього була тяжка хвороба. Страшно тяжка. Нежить.

Олімпіада. Нежить?

Олдан. Нуда, нежить. Вже днів три як минула. Та он він там, у ідальні, йдіть подивитесь.

Олімпіада. Ах, пробачте!.. Пробачте тоді, товаришу Сонцев.

Олдан. Я не Сонцев. То в нас санаторій зветься так — „Сонце“.

Олімпіада. Ах, все рівно Ви мені пробачте. Ви ж розумієте серце матері, та ще коли в неї один син і... премійований! Ах, пробачте!

Олдан. Розумію, розумію. То ви йдіть он в оті двері, там і знайдете свого премійованого.

Олімпіада. Дякую! Дуже дякую! То значить нежить? Хм! Якже так ви не доглядали...

Олдан сміється. Ну, знаєте з усіма ногами не доглянеш.

Олімпіада. О, так, так! Але ж у мого Валер'яна, він премійований!... Пішла.

8

Олдан. Чудна жінка! А я вже гадав, чи не Павленкова часом мати. От була б рахуба, коли б вона зараз приїхала, а син з санаторія втік.

9

Входить Вася.

Олдан. Ну, як справи?

Вася. Це з приводу втікачів?

Олдан. Звісно.

Вася. Я був у відповідних органах. Є дуже цікава новина.

Олдан. Новина? Яка?

Вася. Ходімо в контору, бо сюди йдуть діти. Там розповім. Ідуть у двері.

10

З піснями виходять діти.

Андрійко до Йогана. То ти, Йогане, ще й досі більшовиків боїшся, га?

Йоган. Найн. Ніхт боюсь. Раз дядя Віллі большевік, то я ніхт боюсь.

Андрійко. А Олдан хіба страшний?

Йоган. Вер іст Олдан? Директор?

Андрійко. Нуда, Олесь Данилович. Він же теж більшовик.

Йоган. Директор теж гут. З р гут, хоч і большевік.

Гер Варяницяф, брехав, що всі большевіки злий. Я ще не бачив злий большевік.

Андрійко. Злі більшовики теж у нас є, Йогане. Тільки тоді вони перестають бути більшовиками.. Їх викидають з партії.

Йоган. Викидають? Геть?

Андрійко. Нуда, в партії більшовиків тримають тільки хороших людей, добрих будівників соціалізму.

Йоган. Соціалізм? О, соціалізм гут. У нас теж є соціалісти.
Дойче соціалістиш.

Андрійко. То у вас не соціалісти, Йогане. То зрадники.
Ну, та про це ти опісля довідаєшся. А сьогодні я хотів
тебе запитати ось що. Ти був у Берліні бойскаутом?

Йоган. Бойскаут? Найн, я не був бойскаут. Але майн геносе,
був бойскаут.

Андрійко. То, значить, то твій товариш труїв голодних ро-
бітників?

Йоган. Хто Фріц? О, ні, Фріц нікого не труїв...

Андрійко. То він там не був, твій товариш? Значить інші
були. Місяць тому в Берліні бойскаути кидали в демон-
страцію голодних робітників сльозоточиві бомби. Ти про
це знаєш?

Йоган. Найн... Бомби? Це ті, що сльози... Стрівай... Стрівай.
Як же це...

Андрійко. Що?

Йоган. Фріц мені казав... казав, що їх вчили кидати бомби...
Бомби! Невже ж то в арбайгер? Голодних робітників?
Найн, цього не може бути! Бойскаути не могли...

Андрійко. Ні, саме так було?

Йоган. Але тоді Фріц не друг мені... Я піду!.. Зараз же піду,
напишу листа, туди в Дойчланд, я довідаюся. Я про все
довідаюся! Швидко пішов у палату.

Андрійко. Йоган Вайс — буде піонером!

АКТ ТРЕТІЙ

ЕПІЗОД ШОСТИЙ

Курінь. Сашко, Остап і людина з одією ніздрєю
коло куреня.

1

Одноніздрий. То як вам спалося козаки, на вільній землі?
Не холодно було вночі?

Сашко. Ні, спалося не погано. Тільки, комарі кусали здо-
ро о.

Одноніздрий. А де краще жити, тут чи в санаторії?

Сашко. Та так, що мабуть у санаторії.

Одноніздрий. У санаторії? Ех ти ж, Жегульові! Переспав
ніч у лісі, так уже й гайка ослабла. А ще безпритуль-
ним був. Та тут же простір який — глянь! І ні тобі дзвін-
ків, ні мертвих годин, ні доган, ні екскурсій.

Остап. Щож... екскурсії — не погана річ. Он санаторці учора
два моря бачили, а ми ні...

Сашко. Два моря. Які два моря.

Остап. А такі. Озівське й Чорне. З лисої гори бачили.

Одноніздрій. Подумаєш, яка важність! З гори побачили Озівську калюжу за сію верстов. Ми з тобою, як захо-чемо, то завтра рибу вудитимемо в ній. Дай мені тільки з ділами тут упоратися. А Чорне Море ось дивись скільки хочеш!

Сашко. А які у вас, дядю, діла тут?

Одноніздрій. Малий ти ще ці діла знати. І не так малий, як боязкий, хоч і прізвище в тебе Жегульов.

Сашко. Я? Боязкий? Остапе, скажи йому, я колинебудь чого боявся?

Остап. Ні. Сашко не боязкий. Він нічого не боїться.

Одноніздрій. Ні. Не повірю. Він такий боягуз. Аби він був такий, як справжній Желульов, то не хотів би повернутися в санаторій.

Сашко. А я вам сказав, що хочу повернутися?... Коли я вам це сказав? Остапе, я говорив?

Остап щось уперто думаючи. Ні, я не чув. Він цього не говорив.

Одноніздрій. Хоч і не говорив, а я по очах бачу... Ну, гаразд, коли ти справді не боягуз, то я тобі скажу, які в мене діла тут... Так тому й бути, скажу.

Остап рвучко. Скажеш? Йому скажеш?

Одноніздрій. Скажу, тільки не зараз.

Сашко. А чого ти, малютко, так кинувся? Хіба й ти знаєш, які в нього діла?

Остап. Я? Ні... Ні, я нічого не знаю.

Одноніздрій. То він думав, що я тобі одному скажу, а він не знатиме, через те й кинувся так. Ні, я вам обом розповім... Тільки трохи згодом.

Сашко. Що ж то за діла такі, що й казати одразу не можна?

Одноніздрій. Різні бувають діла.

Павза.

Сашко. А скажіть, дядю, Одноніздрій. Відки ви самі будете? Ви ж не тутешній?

Одноніздрій. Я? Здалеку. Далі ніж Озівське Море. Навіть з лисої гори не видно.

Сашко. Відки ж все таки... Десь я вас ніби бачив...

Одноніздрій. Деж? На пляжі.

Сашко. Не, не тут. Давно колись.

Одноніздрій. Давно? Ні, молодий ти дуже ще, щоб мене давно бачити... Так, так, молодий... До Остапа. А ти чого зажурився, хлопче? Може, теж за санаторією скучив?

Остап одриваючись од думок. Так... Думаю... Небо голубе...

Одноніздрій. Голубе? Нуда ж, голубе... Слухай Сашко... Де ти вчора воду брав?

Сашко. Ось тут в озері... Недалечко...

Одноніздрий. То може ти ще сходив би? Щось ніби чаю хочеться...

Сашко. Нехай Оста^п збігає. Я ж учора ходив.

Остап. Давайте казанок.

Одноніздрий моргає Остасові. Та ні, нехай уже він сходить, бо ти ще можеш заблудитися.

Сашко. Де ж там заблудитися? Ну, гаразд, давайте казанок, схожу, так тому й бути. Бере казанок, виходить.

2

Одноніздрий. Ну, хлопче! Чого замислився? Не радий, що зі мною зустрівся?

Остап. Чого там... Радий...

Одноніздрий. Щось не дуже помітно твоєї радості.

Остап. Я все думаю. Над тим, що ви мені розповіли... Про Україну...

Одноніздрий. А, про це? Ну, про те, думай, хлопче, думай. Ти вже не маленький, слава богу. Скільки це тобі — 15? Справжній козак. Колись такі вже на січ тикали, джурами були в старих запорожців...

Остап. І ми будемо, тими як їх...

Одноніздрий. Джурами?

Остап. Нуда, джурами... Нас багато є, в санаторії, таких, що проти... проти влади. Ось Сашко перший...

Одноніздрий. Сашко Жегульов? Щось він мені не подобається. Він же єврей?

Остап. Єврей.

Одноніздрий. От бачиш! Ти з ним обережніш, бо який же з єврея козак.

Остап. Чого? А був же у петлюрівському уряді єврей... Отой багатий, забув, як його прізвище:

Одноніздрий. Та був... Проте, ти хлопче орієнтуйся на українців.

Остап. Добре. У нас же санаторій український, майже всі українці

Одноніздрий. От і гаразд.. Попрацюй ти серед них, тільки обережно. Так, нятяками більше. Про мене нікому не говори, а те, що я тобі вчора розповідав, передай ніби од себе. Тільки ще раз підкреслюю, обережність над усе. Розумієш? А як наша візьме, тоді...

Остап. Що тоді?

Одноніздрий. Тоді ти полковником будеш. З булавою.

Остап. Булава золота буде? І в торгсіні приймуть?

Одноніздрий. Золота, а якже!

Остап. Це добре бути полковником... Але знаєте, що? Поговоріть ви з хлопцями самі. Я їх організую, тих, хто найнадійніший і приведу на пляж.

- Одноніздрий. Ну, що ти, здурів? Хіба ж можна так необережно!
- Остап. Чого? Я б найнадійніших привів. Таких, що з багатих.
- Одноніздрий. Не! Це не годиться. Я приїхав сюди не для того, щоб з дітьми гратися в таку ризиковану гру.
- Остап. То виходить, ми можем тільки гратися? А ви ж говорили. На січ тікали! Джури!
- Одноніздрий. Ні, ти мене не так розумієш. Я приїхав сюди. Та це не важно, чого я приїхав. Одне слово діти—це так, між іншим. Це теж важливо, але...
- Остап. Ну, як хочете. Я гадав... вони ж усі надійні. Ми ще до вас, до вашого приїзду про це думали...
- Одноніздрий. Так? Павза. Правда, в „Тризубі“ писали, що в радянських школах діти організовуються в протисовітські організації.
- Остап. Нуда, організовуються. Майже в кожній школі є вони... ці організації. Та коли ви не хочете, то я сам. Тільки гадав, що так буде переконливіш.
- Одноніздрий. Та воно правда, що переконливіш. Хіба... Знаєш, що, Остапе. Тоді приводь їх. Тільки одбери найнадійніших. Розумієш? Найпевніших. І попередь, що тільки хто писне де небудь—смерть. Я про це подбаю. Зрозумів?
- Остап. Зрозумів?
- Одноніздрий. Ну от. Приводь. То ти вже підготуй їх добренько, щоб я почав з найголовнішого.
- Остап. Гаразд. Підготую. То значить на пляжі сьогодні о 6 годині вчора збори нашої...
- Одноніздрий. Спілки юнаків-українців.
- Остап. Юнаків-українців.
- Одноніздрий. Так! Це чудесно, що я тебе зустрів тут. Я таким і уявляв собі тебе там, за кордоном. Значить правильно писала наша преса, що справжні українські діти не можуть бути з більшовиками.
- Остап. Звісно, ні. То я умовлюся з Сашком і ми повернемося до санаторія.
- Одноніздрий. А чого ж вам туди повертатися?.. На мою думку...
- Остап. А якже інакше? Знаєш, у комуніста є гасло, яке в них треба перехопити—бути завжди з масами і на чолі мас. А де ж тут у лісі маси?
- Одноніздрий. Правильно, Остапе! Та з такою головою, як у тебе, ти будеш не полковником, а гетьманом! Гаразд... Тоді умовляйся з Сашком і повертайся в санаторій, а я піду...—в своїх справах. А о 6-ій я буду на пляжі. Бувай! Та гляди ж, обережно тримайся, щоб часом розшук не дізнався. Обережність над усім! (Пішов).

Остап сам. Цікаво... Що зробила б на моєму місці мама? По-
кликала б ДПУ? Вонаж активістка і кандидат партії..
А я от...

3

Сашко повертається з водою.

Сашко. Де ж Одноніздрий?

Остап. Пішов... Пішов рибу вудить, чи що.

Сашко. А чай? Він же мене за водою послав. Чудний він
якийсь, оцей одноніздрий...

Остап. Чай ми й сами питимемо. Грець із ним... Хай іде.

Сашко. повертається коло вогню. Знаєш, малютко! Мені здається,
що Одноніздрий або куркуль ліквідований, або злодій..
В усякому разі він непевна людина.

Остап. Сашко... Розказать тобі одну казку?

Сашко. Цікаву?

Остап. Ти послухай.

Сашко. Якщо цікаву—розповідай.

Остап. Цікава... Так. Жив собі дід та баба...

Сашко. Та була в них курочка ряба. Кинь, малютко, в ці
казки вже зуби випали.

Остап. Не, ти послухай. Це не так. Був собі дід та баба.
І був у них син...

Сашко. Івасик-дурачок? І цю знаю, малютко. Кинь!

Остап. Та ні, не ця. Кажу, що ти не знаєш ції казки. Це
казка нова.

Сашко. Нова? Ну, тоді давай далі.

Остап. ...Коли вдарили громи революції і закрутилася віхола
громадянської війни,—син опинився в таборі петлюрівців
із якимсь отаманом...

Сашко. Це з якої книжки? Отієї, що червоноармієць на об-
кладинці?

Остап. Ні, це не з книжки. А може й з книжки, усе рівно..
То будеш ти слухати, чи ні?

Сашко. Слухатиму. Кажи далі.

Остап. Ну, от! Син став петлюрівцем. А дід та баба не втру-
чалися нікуди—жили собі й жили, без політики...

Сашко. Не сознательні були дід та баба.

Остап. Вони потім стали свідомі... Але слухай по порядку.
Як перемогла пролетарська революція, петлюрівців роз-
били і дідів та бабин син утік за кордон...

Сашко. Куди саме?

Остап. Припустимо, що в Німеччину. Минуло 12, кому дов-
гих, а кому коротких, років. За цей час дід став свідо-
мим колгоспником, а баба так навіть кандидаткою партії...

Сашко. Молодець баба! А як же її прийняли в партію, коли
в неї син, петлюрівець?

Остап. От прийняли ж. Активістка вона. А од сина відмовилася зовсім.

Сашко. А син за кордоном?

Остап. А син був увесь час за кордоном. Та ось засліплений люттю до радянської влади, він приїхав у Радянський союз організовувати повстання серед розкуркулених.

Сашко. А яким чином він приїхав?

Остап. Приїхав схований у трюмі якогось чужоземного пароплава. Не легально, звісно.

Сашко. От гад, і що ж далі?

Остап. Старий колгоспник відпочивав у будинку відпочинку того міста, де був порт і куди прибув цей чужоземний корабель.

Сашко. Зустрілися?

Остап. Що?

Сашко. Зустрілися, кажу, вони—батько й син?

Остап. Ти, догадався. Нуда, зустрілися. Син, обдурений емігрантською й буржуазною пресою, не знав справжнього становища в радянському союзі. Він уявляв собі, що тут тільки й чекають на нього, щоб почати повстання проти радянської влади, бо в їхніх газетах там пишуть, що навіть піонери у нас проти влади.

Сашко. Тю, дурень!

Остап. Нуда, дурень. Взагалі син був ворог не типовий. Справжні наші вороги, вони хитріші й боротися з ними набагато важче... Ну, а цей, зустрівши батька натяками хоч і обережно, а розповів йому свої плани й наміри.

Сашко. І що ж батько?

Остап. Старий колгоспник розгубився. Він не знав, що йому робити. З одного боку—шкода сина, якого 12 років не бачив. З другого—цей син ворог радянської влади, яка дорога колгоспникові.

Сашко. Цікаво. Що ж зробив колгоспник?

Остап. А ти, от що ти зробив би на місці колгоспника?

Сашко. Я? Що я зробив би?

Остап. Нуда, ти. Допустимо, що твій батько не помер, а раптом виявився б живим і контрреволюціонером.

Сашко. Мій батько? Ні. Цього не могло бути. Мій батько не міг бути контрреволюціонером.

Остап. Так це я так, умовно. Ти припусти на хвилинку.

Сашко. Я цього й припускати не хочу... Цього не могло бути!

Остап. Тьху, який ти... Раптом. А глянь, хто он іде! Дивись—з луком.

Сашко. Справді. Хто ж це міг би бути?

Остап. В окулярах... Та це ж актор! Чарлі гукає. Агов, Чарлі! Чарлі підходить.

Чарлі. Аж ось де ви, хоробрі лихарі, отаборилися. А я ввесь ліс виходив, вас шукаючи. Коли б не розповів Одно-
вiздрий дядько, так мабуть і не знайшов би вас, о чер-
воношкірі брати мої.

Сашко. Чого це ти прителіпався, Чарлі? Життя набридло?
Остап. А лук чого в тебе?

Чарлі. Приймайте до гурту. Я теж утік із санаторія і теж
хочу стати індієм.

Остап. Який же з тебе індієць, коли ти в окулярах?

Чарлі. В окулярах? Це нічого. Це навіть цікаво. Я буду
перший індієць в окулярах.

Сашко. Ну, що там у санаторії? Розповідай, які новини.

Остап. Дуже за нами журяться?

Чарлі. Не. Не особливо. Можна сказати зовсім про вас
забули.

Сашко. Забули?

Остап. І не згадують ніколи?

Чарлі. І не згадують.

Сашко. А як там...

Чарлі. Хто?

Сашко. Ну... дівчата санаторні!

Чарлі. А, дівчата! Що ж — Марфуша подавальниця, на кухні
пальця собі врізала, Даша — куховарка прогул зробила...

Сашко. Та не... не ті дівчата. Ну, піонерки.

Чарлі. Піонерки? Ну, хто ж у нас там? Василинка-квасо-
линка? А їй що! Водить свою ланку.

Сашко. Ну, а Рита як там?

Чарлі. Рита? Ну, до Рити тепер і не підходь.

Сашко. Чого не підходь?

Чарлі. Їх тепер і не розлучиш...

Сашко. З ким?

Чарлі. А з Івасем. З Мамченком. Як тільки тебе не стало,
так їх і водою не розіллеш. Там така дружба, таке при-
ятелювання!

Сашко. З Мамченком говориш? А про мене й не згадує?

Чарлі. Про тебе? Ні, якось згадувала.

Сашко. Як же вона згадувала?

Чарлі. А так. Каже — я з Сашком більше вже не дружитиму.

Сашко. Не дружитиме?

Чарлі. Нуда, каже. Як я з ним дружитиму, як він зрадник?

Сашко. Зрадник? Так і сказала.

Чарлі. Так і сказала. Що ж, каже, йому лавка доручила
прапора підняти, а він утік...

Павза.

Сашко зітхає. Та-ак. Що ж... Може вона й права.
Чарлі до Остапа. А ти чого зажурився, червоношкірий брате?
Насупився, як квочка. Тут такий простір, така воля,
а він журиться. Хороше, як тут у вас.
Остап. Да, хороше... Які ще новини в санаторії?
Чарлі. Які? Ну, ще Олдан приніс відкілясь три гвинтівки.
Остап. Гвинтівки?
Чарлі. Гвинтівки, дрібноколіберні. Це, каже, снайперам. Тим,
хто хоче вчитися стріляти.
Остап. Невже? І набої дає?
Чарлі. І набої дає. Гаврилко той 50 очків настріляв. Добре
стріляє, сурмач!
Остап. Я дав би більше. Я стрілами в кажанів поціляю,
а кулями так...
Сашко. В кажанів не знаю, а в шибки поціляв.
Остап. Подума-ш, як одну шибку вибив... До Чарлі. То кажеш
Рита все з Мамченком?
Чарлі. З Мамченком. Каже — Мамченко зразковий піонер,
ланковий.
Сашко. А, думаєш, я не можу бути ланковим? Скажи, ма-
лютко, не можу?
Остап. Ти? Ланковим?
Чарлі. А чого ж, зможеш... Тільки, де ж твоя ланка?
Сашко. Ланка? А й справді, де моя ланка?

Павза.

Остап. Сашо...
Сашко. Що?
Остап. Я знаю, де твоя ланка.
Сашко. Де?
Остап. У санаторії... Давай повернемось у санаторію!
Сашко радісно. Повернемось? У санаторію? Хіба й ти згоден?
Остап. Я згоден... згоден!
Сашко. Ну, тоді будемо збиратися. Розумієш, Кігтю, Васи-
лінка сказала: наша ланка певна, що Сашко буде кращим
ударником... Кращим ударником!
Остап. І ти таки будеш кращим ударником! Збирайся.
Чарлі протирає очі. Хлопці? Що я бачу?
Остап. Ми повертаємось, Чарлі!
Чарлі. А як же я, хлопці? Я ж тільки сьогодні втік... На
волю, на простір...
Сашко. І ти з нами Чарлі. Воля там, у колективі.
Чарлі. Та що ви, хлопці! Давайте хоч день ще тут побу-
демо. Переночуємо, а тоді...
Остап. Ні, ми зараз же рушаємо в санаторію. Негайно. Як
ти собі хочеш.

Чарлі. То це ви серйозно, хлопці? Рвучко обіймає їх. Дорогі мої, любі! А я думав, що мені з вами доведеться по-попріти.

Сашко. Як? То ти не сам?.. Тебе за нами послали?

Чарлі. Нуда, послали. Увесь санаторій через вас на ногах. Турбуються страшенно.

Сашко. Невже? А ти ж казав... То може й Рита не з Мамченком?

Чарлі. І Рита не з Мамченком. За тобою увесь час плаче.

Сашко. Справді? Голос Рити „Сашко“! Що це? Ніби хтось мене гукав?

Чарлі. Гукав?

Остап. І мені здалося ніби хтось гукав Сашка.

Знову голос: „Сашко, де ти?“

Сашко. Та цеж Рита. Гукає. Я тут! Тут!

Чарлі. Справді Рита! Як вона сюди потрапила?

Остап. Треба скоріш повертатися, бо швидко увесь санаторій сюди перекочує.

5

З клунком вбігає Рита.

Сашко. Ритка!

Рита. Сашко! І Остап тут, і Чарлі!

Чарлі. Та я ж тебе в санаторії лишав. Як ти сюди потрапила?

Рита. Ногами. Отак ішла і йшла та все гукала. Думаю почує, обізветься. Я ось вам їсти принесла.

Сашко. Їсти? Ох ти ж, моя хороша!

Рита. А ти не хороший... Утік і не сказав. Я так плакала. Беріть їжте. Ви ж мабуть виголодалися, бідненькі.

Сашко. Їсти? Їсти хочеться аж душа болить. Та ми вже дома обідатимемо. Правда, Остапе?

Остап. Правда.

Рита. Де дома?

Сашко. В санаторії... Ми вирішили повернутися.

Рита підстрибує. Правда? Повернутися? Та це ж... це ж чудесно! Там усі такі раді будуть! Так раді! Ну, тоді збираємось. Беруть свої речі. А ти, Остапе, чого такий смутний?

Остап. Так. Бере лука. До Чарлі. Так кажеш є гвинтівки?

Чарлі. Є. Аж три! Хороші мавзери.

Остап. Коли мавзери, хороші... Ламає об коліно лука й кидає геть.

Чарлі. Що з тобою, о Ястребиний Кігтю! Нащо зламав свою вірну зброю?

Остап. Я більше не Ястребиний Кіготь, Чарлі.

Чарлі ламає свого лука. Ну, тоді і я не їндієць.

Сашко. Рито... Як ти гадаєш...

Рита. Що, Сашо?

Сашко. Як лавка... дасть мені колинебудь ще підносити на лівійці прапора?

Рита. Дасть. Будеш хоршим піонером,—і дасть. Ати ж будеш хорошим, правда?

Остап. Сашко, Сашко Жегульов! Ти мені тоді так і не відповів. Шож мав зробити з своїм сином-контрреволюціонером старий колгоспник?

ФІНАЛЬНИЙ ЕПІЗОД, СЬОМИЙ

Пляж. Одноніздрий вудить рибу.

1

Одноніздрий. Активістка... Кандидат партії... Тьфу! Подумать тільки — дружина українського полковника — більшовичка. Га?... Сказано, як вовка не годуй, а він усе в ліс дивиться. Сіпнуло ж мене одружитися з дочкою робітника... Добре, що хоч сина комуністом не зробила. Ну, та він не такий. У ньому моя кров запорізька. У нашому роду кошові були... А їй ми ще покажемо. Ми їй покажемо. Прийдемо якось із сином уночі й спитаємо... Підводиться. А довго щось немає моїх юваків... Забарилися. Ну, та прийдуть. Остап приведе їх. О, той такий, що приведе. Справжній січовик. Виймає з кишені револьвера. Треба перевірити на всякий випадок. Може.. ДПУ? Та це страхи. Депену — манія. На-стращали за кордоном, от воно й здається, ніби на спині ввесь час чужі очі... Та мене не злякаєш, ні. Не на такого натрапили! Сідає вудити знову.

Долітає пісня: „Ой на горі вогонь горить,
А в долині козак лежить...“

Одноніздрий. Ідуть мої козаки! І пісню співають стару козацьку. Можливо, саме цю пісню співали тут запорожці 300 років тому, підкрадаючись Чорним морем до Анатолійських берегів...

2

Пісня зростає. Входить гурт піонерів. Серед них Гаврилко, Івась Мамченко, Сашко Жегульов, Остап, Ігор, Чарлі.

Остап. Почекайте хлопці тут, а я зараз. Поспівайте. Підходить до Одноніздрого. Ну, ми вже прийшли.

Одноніздрий. Чую, чую, що прийшли. Правда, запізнилися трохи.

Остап. Поки ж повтікали. У нас зараз політгодина, про бойскаутів розмова...

Одноніздрий. Політгодина? Ну, а ми тут свою політгодину влаштуємо. І теж про байскаутів... А як хлопці, всі надійні?

Остап. Як один. Усі щирі українці. Один тільки Сашко єврей.

Одноніздрий. Ну, добре. Ти їх попередив про те, що я тобі сказав... Про смерть, як хто зрадить?

Остап. Попередив.

Одноніздрий. Так. Проте, обережність не завадить. Пошли кількох козаків на чати. Хай сигналізують, коли хто підозрілий ітиме.

Остап. А вірно. Зараз я виставлю варту. Іде.

Одноніздрий услід Остапові. Особливо, коли хто військовий ітиме, або з санаторія...

Остап. Добре підійшов до хлопців. Тихше! Слухайте сюди. Ти Короленку й ти Валентина, ідіть на варту. Розумієте? Як хто йтиме—сигналізуйте. А решта ходімо сюди.

3

Підходять до Одноніздрого. Мовчки сідають.

Одноніздрий. Значить прийшли, козаки?

Сашко. Прийшли.

Одноніздрий. Ну, то будемо починати. Більше нікого не буде? Усі тут?

Остап. Усі. Можна починати.

Одноніздрий. Так... Значить всі ви свідомі сини своєї вітчизни—неньки України, що стогне під більшовицьким тягарем? Вірно мені сказав Остап?

Голоси:—Так.

—Угу.

—Вірно.

Одноніздрий. Це добре, раз так. Тоді я почну з найголовнішого. У санаторії зараз політгодина, казав мені Остап, отже ми в себе зробимо теж щось подібне... Багато з вас були і зараз є піонери. Чи не так?

Остап. Еге. Але вони піонери тільки так... про людське око.

Одноніздрий. Правильно! Для ока й треба залишатися поки що свідомими піонерами. Але це тільки для ока. Справді треба гартувати свою національну свідомість і міцно об'єднуватися на боротьбу з більшовиками, з комуністами і не тільки об'єднуватися, а й боротися з ними. От мені доводилося бути за кордоном. Там національно свідомі діти навіть набагато менші, ніж ви, уже допомагають боротися з червоною примарою.

Входить Рита. Одноніздрій незадоволено замовкає.

Рита. Аж ось де ти, Сашо. А я тебе шукаю, шукаю. Думала, що ти знову втік... Що у вас тут?

Сашко. Знаєш, Рито... Ти йди звідси, а я зараз...

Остап. Іди геть звідси. Ми зараз зайняті.

Рита. Зайняті? Чим же ви зайняті? Мені можна послухати?

Остап. Ні, не можна. Дівчатам не можна.

Одноніздрій. Так, тобі тут не місце. Іди, дівчино, геть. Тут розмова тільки для чоловіків.

Рита. Не можна? Тьфу, який ви не хороший! Сашко, ходім звідси. І ти не слухай цього нехорошого дядька. І всі ви не слухайте. Я Олесю Даниловичу ось розповім. Побігла.

5

Одноніздрій. От чорт її приніс! Поламала все.

Остап. Чого там поламала? Олдан десь поїхав. Він же поїхав у город. Правда, хлопці?

Мамченко. Правда.

Остап. Проте, ти Сашо піди за нею. Бо вона справді бешкету наробить.

Сашко. Та не наробить... Мені хочеться послухати.

Одноніздрій. Іди, йди... Треба бути обережним. Сходи, заспокой її. Ну, будь же дисциплінований.

Сашко. Ото. Де вона й узялася. Пішов

6

Одноніздрій. Порядку у вас немає в санаторії. Дівчата й ті з політгодини тікають... То на чому нас перебили?

Чарлі. Що за кордоном діти набагато менші, ніж ми, а вже...

Одноніздрій. Ага! Нуда, зовсім ще отакі пущвіринки, а вже борються з комуністичною заразою.

Ігор. Як же вони борються?

Одноніздрій. А так... Їх об'єднують в таку організацію... Та ви ж чули про бойскаутів?

З гурту:— Чули?

Чарлі. А якже. Учора в нас спеціальні розмови були.

Одноніздрій. Учора? А не сьогодні?

Остап. Учора... Нуда, учора й сьогодні. Вчора не встигли закінчити, так сьогодні...

Одноніздрій. Ну от; ці діти бойскаути. Вони вже борються з комуністами. От недавно, з місяць тому, ще як я був у Берліні, там була демонстрація німецьких робітників...

Остап. Чого ж вони демонстрували?

Одноніздрій. Та за комуністів же... Їх комуністи загітували.

Мамченко. І чого ця демонстрація вимагала?
Одноніздрий. Ну, там хліба, збільшення зарплатні, щоб не переслідували їхню партію комуністичну. Ви ж розумієте! Та ви не перебивайте, юні добродії. Давайте по порядку все. На чому я спинився?

Ігор. Як бойскауті з робітниками борються!

Одноніздрий. Ну от. Демонстрація йде, на прапорах значить, оте їхнє „Рот-фронт“, хліба нашим дітям і так далі. Йдуть співають. Є така пісня в них: „Заводи, вставайте“.

Чарлі. Комінтерн?

Одноніздрий. Мабуть. Ви якось теж її співали тут. Ідуть вони, співають, коли це щось — бах, бах! — ніби стріляє, а вбитих і поранених нема. Демонстрація тоді ще дужче співає, коли раптом хтось як чхне: Аччи! За ним другий: Апчи! І як пішли чхати! Вся демонстрація чхає. То всі співали, а то почали чхати. Сльози у всіх течуть, з носа капає, люди падають, мліють... А за парканом в протигазах бойскауті.

Мамченко. То вони кидали?

Чарлі. От, сволочі!

Мамченко. В голодних робітників?

Одноніздрий. Хто це сказав — сволочі? На кого?

Остап. То Чарлі од захоплення сказав „сволочі“... Мовляв, от сволочі, які маладці.

Одноніздрий. Од захоплення? Ну, як од захоплення, тоді нічого. Тоді можна.

Мамченко. А піонери за кордоном є?

Одноніздрий. Є. На жаль, є...

7

Входить Сашко.

Сашко. Заспокоїв уже. Пішла в санаторій.

Одноніздрий. А вона ж нікому не скаже, що ми тут?

Остап. Рита? О, ні. То така, що не скаже. Продовжуйте.

Одноніздрий. Не скаже? Ну, тоді добре... Та там ще хтось іде.

Чарлі. Валер'янка пихкотить. Та поспішає, як у їдальню все одно...

8

Швидко входить Валер'ян в одних трусах, але шия замотана теплим платком.

Валер'ян. Ху, я так біг, так біг, що мабуть схудну.

Остап. А чогож ти запізнився?

Гаврилко. Мабуть полуднував?

Валер'ян. Не. Мені мама казали, щоб я їх на вокзал виверив.

Чарлі Шо, приїхали вже мадам Гудзик?

Валер'ян. Угу.

Ігор. А скільки їй квиток коштує. Ти не питав?

Валер'ян. Мені мама сказали, що 38 крб.

Ігор. Значить 38 сюди, 38-назад, на харчі кинемо двадцять, телеграма три, разом дев'яносто дев'ять карбованців.

Мамченко. Що це ти підраховував?

Ігор. Дев'яносто дев'ять карбованців коштує Валер'янчина нежить. Сміх.

Одноніздрій. Ну, досить вам, давайте кінчати, бо мені ніколи. До Валер'яна. Мама казали, щоб ти сів козаче. А чого це ти так шию закутав. Що там у тебе?

Валер'ян. Поправляйся синку, — казали мені мама і не простуджуйся.

Одноніздрій. То про що мова йшла. Хто згадає?

Сашко. Чи є за кордоном піонери?

Одноніздрій. Так. Піонери є й за кордоном. Але це не страшно. Коли ми тут ліквідуємо комуністів і піонерів, їх і за кордоном не стане, бо вони організуються там, беручи за приклад вас. Цебто не вас, а совітських піонерів. Так само, як робітники й комуністи за кордоном рівняються на совітських комуністів. Розумієте?

Мамченко. Розуміємо, значить виходить, що радянський пролетаріат для закордонних робітників ніби... ну ніби отой маяк для кораблів?

Одноніздрій. Нуда, ніби маяк... і цей маяк нам треба знищити.

Остап. Знищити? Раптом схоплюється. Не діждеш ти цього!

Усі схоплюються. Не діждеш!

Одноніздрій. Що не діждеш? У чому річ? Чого ви посхоплювалися. Раптом підводиться. Ага, зрада!

Остап. Ви заарештовані, громадянине!

Одноніздрій. Я? Заар... І це ти мене заарештовуєш?... Ти?

Остап. Так! Я тебе заарештовую. Хлопці оточуйте його.

Сашко. Васю, сюди! Васю!

Одноніздрій. Гет! Вихоплює револьвера. Руки вгору! Піонери точаться, дехто підносить руки вгору. Так ти так? Обдурич, чортів вилупок? Ну, щож. Доведеться бути Тарасом Бульбою номер два цілитися в Остапа. Я тебе породив, я тебе і...

Голос: — Стій!

9

Ізза лаштунків виходить озброєний представник розшуку за ним Вася, Олдан, Рита.

Предст. розш. націнюється в Одноніздрого. Руки вгору!

Одноніздрій. Так глупо попався! Підносить руки вгору.

Предст. розш. Давай зброю! Обеззброю його.

Олдан вдивляється в одноніздрого. Кого я бачу? Отаман... Отаман Варяниця?

Одноніздрий. Комісар?

Олдан. Так ось звідки я знаю це прізвище... Рито глянь на вбивцю твоїх батьків...

Рита. Він?

Сашко. Згадав. Я згадав!

Олдан. Що ти згадав, Сашо?

Сашко. Одна ніздря... Батько... Мама. Кров. Сестричка. Це він. Він їх шаблею... У, наволоч!

Олдан. Де це було Сашо? В Гайсині?

Сашко. В Гайсині. 12 років тому.

Олдан. Рито, ось твій брат. Він не загинув.

Рита. Сашко! Братіку! Кидається до Сашка.

Сашко. Сестричко! Я не Сашко, я... я Іцик, Рито.

Рита. Братіку! Тепер я тебе ще більше жалітиму.

Предст. розш... Отамане Варяниця, кроком руш! Рушають, назустріч їм Йоган.

10

Йоган. Вас іс дас? Гер Варяницяф, ви тут? Якими судьбами? А деж ваша полковницька булава і біла коняка? Ви ж казали, що приїдете на Україну тільки на білому коні?

Одноніздрий люто скрегоче зубами і швидко виходить. За ним представник розшуку.

11

Олдан до Остапа. А чого він на тебе цілився, Кігтю?

Остап. Він мій батько...

Олдан. Батько?

Мамченко. Остап його заарештувати хотів.

Олдан. Він твій батько? Що це за день такий сьогодні?

Сестра, брат, батько... І ти хотів заарештувати бандита з голими руками?

Вася. Остап непоправимий романтик. Щастя його, що Сашко мене попередив та що за ним давно стежив товариш із розшуку і якраз прийшов заарештувати.

Остап. Я більше не романтик, дядю Васю. Я... я вже поламав свого лука!

Сашко. Остапе! Тепер я тобі відповім. Старий колгоспник із твоєї казки зробив би теж саме, що й ти!